

— EEN KIJKJE IN DE SCHRIJVERSKEUKEN —

BOUWSTEEN MOTIVATIE

M03 – Schrijversmythes 1

Een zoektocht naar waarom schrijven zo veel moeilijker is dan we denken.

Dit is onderdeel van de set praktische schrijfhulp van auteur Jurjen Biesbroek – laagdrempelig gereedschap voor beginnende schrijvers, oorspronkelijk bedoeld als zelfhulp voor zijn eigen schrijfontwikkeling.

01 Mijn overdenking

Mag ik vandaag beginnen met mijn jeugdbeeld van schrijvers? Heel naïef, ik weet het, maar ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat ik echt niet de enige ben met dit heldenperspectief. Ik zie Roald Dahl zo voor me, met papier en pen, een typemachine op zijn schoot onder een warm dekentje in zijn tuinhuisje waar hij elke dag enkele pagina's vol schrijft.

Een echte schrijver laat de inspiratie tot zich komen, zondert zich daarvoor af, begint op pagina één en eindigt pas op de laatste bladzijde. Het verhaal openbaart zich als manna dat dagelijks uit de beloofde hemel neerdaalt en lineair wordt vastgelegd.

Nu zie ik daar een superman cape bij, die direct duidelijk maakt dat het niet meer dan een waanzinnige utopie is.

Toch heeft dat beeld zich zo diep in mijn hersens vastgeklonken dat ik nog altijd opkijk tegen het fenomeen dat een schrijver wel moet zijn. Er kan alleen maar mooi proza uit zo'n mond vloeien, niet in staat om de gewone taal van het plebs over zijn lippen te krijgen.

Het verbaasde me dan ook toen ik vernam dat 1,4 miljoen mensen ooit heeft overwogen om een boek te schrijven. 'Het gore lef', het schrijverschap is tenslotte slechts enkele Godenzonen of -dochters gegeven. Dat er vervolgens 'slechts' 25.000 titels per jaar uitgebracht worden waarvan 4.000 romans, paste beter in mijn brein. Er worden overigens ook andere getallen genoemd op internet, maar het gaat mij meer om de grote verschillen. Het bevestigde mijn gedachten dat je niet zomaar een boek schrijft.

02 Mijn theorie

Zo ontstond bij mij de volgende vraag: Waarom denken dan toch zoveel mensen dat ze wel kunnen schrijven. Ergens van binnen was er die primaire gedachte dat ze het wel zouden kunnen.

Die vraag liet me niet los, want die gedachte had ik immers zelf ook gehad. Dit zou betekenen dat het een universeel vraagstuk is. En dat maakt een groot verschil in hoe je met je eigen worsteling omgaat.

Je voelt hem al aankomen — daar zit de motivatieknop. Het ligt niet aan jou!

Mijn gedachte was simpel. Je kunt schrijven, iedereen kan schrijven. Dat heb je geleerd op school en toegepast in je hele leven: opstellen, werkstukken, scripties, analyses en later op het werk beleidsstukken, notities, rapporten, e-mails. Je hebt een enorme hoeveelheid schrijfervaring opgebouwd. Als je dan ook nog van taal houdt, dan is het maar een kleine stap van 'ik kan schrijven' naar 'nu hoef ik alleen nog maar een goed verhaal te bedenken'. En dat is een leuke hobby: iedereen heeft wel eens een idee, maakt iets bijzonders mee, of kent iemand die een leuk personage zou kunnen zijn.

Het vreemde is dat je bij andere vaardigheden nooit zo zou redeneren. Niemand denkt: ik heb jarenlang muziek geluisterd, dus ik kan wel een instrument bespelen. Of: ik kan lopen en ik heb gevoel voor ritme, dus ik kan wel de rumba dansen. Bij die onderwerpen begrijpen we meteen dat er techniek, oefening, lichaamsbeheersing en ervaring bij komen kijken.

Waarom doen we dat bij schrijven dan niet? Mijn vermoeden is dus dat dit komt omdat we allemaal dagelijks taal gebruiken. Daardoor lijkt schrijven veel toegankelijker dan het werkelijk is.

03 Wat ik ontdekte toen ik het ging uitzoeken

Het onderliggende probleem is dat de schrijfvaardigheid die we op school en op ons werk leren, een ander soort vaardigheid is dan het schrijven van een roman. Hayes en Flower beschreven al in 1986 dat schrijven geen rechte lijn is van gedachten naar papier, maar

een doelgericht probleemoplossingsproces waarin plannen, tekst produceren en herzien voortdurend op elkaar inwerken. Een complexe tekst construeren is iets anders.

In processtappen is dit eenvoudig uit te leggen. Mijn kinderlijke, romantische opvatting van auteurschap kende maar drie stappen. Inspiratie, schrijven, boek. Het schrijven van een roman werkt eerder als: idee, concept, onderzoek, structuur, personages, perspectief, scènes, eerste versie, problemen ontdekken, herschrijven, structuur opnieuw bekijken, schrappen, schrijven, opnieuw herschrijven, redactie, eindversie. En zelfs dat is nog te lineair voorgesteld.

Planning, schrijven en revisie zijn geen netjes opeenvolgende fasen. Tijdens het schrijven ontdek je dat een personage anders moet reageren. Daardoor moet een eerdere scène worden aangepast. Daardoor verandert de structuur etc.

Bovendien komt inspiratie ook niet als compleet idee tot je, maar in flarden en stukjes. Je leest wat, kijkt een film, loopt in de winkel en vaker wel dan niet zit je gewoon vast omdat het allemaal niet goed op elkaar lijkt aan te sluiten.

Een mooi inzicht vond ik een klassiek onderscheid van Bereiter en Scardamalia.

Beginnende schrijvers werken relatief vaak volgens wat zij **kennisvertelling** noemen: ik weet iets, ik vertel het, ik schrijf het op. Ervaren schrijvers werken meer volgens **kennistransformatie**: ik heb een idee, ik probeer het op papier te zetten, daardoor ontdek ik nieuwe dingen, daardoor verandert mijn idee, daardoor verandert de tekst, daardoor ontdek ik weer iets nieuws. De tekst én het begrip van de schrijver veranderen tegelijkertijd. Het schrijven produceert nieuwe kennis. Dat is iets heel anders dan een verhaal opschrijven dat al in je hoofd zit.

Het is goed om een eerste concept zo te behandelen, gewoon schrijven. Want door te doen, leer je. Je moet echter niet de verwachting hebben dat dit ook je definitieve verhaal zal worden.

Over structuur heb ik het nog helemaal niet gehad. Inspiratie levert materiaal, maar construeert niet automatisch het bouwwerk. Een uitstekend concept is nog geen roman. Je moet beslissen wie de hoofdpersoon is, wat hij wil, wat hem tegenhoudt, wanneer de lezer welke informatie krijgt, welke gebeurtenissen wel en juist niet plaatsvinden, welk perspectief je gebruikt, waar je spanning opbouwt, hoe de personages veranderen en hoe de verhaallijnen elkaar beïnvloeden. Dat is constructie.

04 Het huis

Een bruikbare metefoor is het bouwen van een huis. Eerst de fundering, dan de constructie, de muren en het dak, pas daarna de leidingen en vervolgens de afwerking. En bij de bouwtekening moet je al nadenken over hoe het huis eruit moet gaan zien: schetsen maken.

Het idee	"ik wil een huis bouwen" is nog geen bouwplan.
De architectuur	waarvoor dient het huis, hoe groot, welke kamers, welke verbindingen, waar komt het licht, wat moet de bezoeker ervaren?
De fundering	bij een roman je belofte, je thema, je hoofdconflict, je protagonist, zijn ontwikkeling, het perspectief, tijd en plaats.
De constructie	verhaallijnen, hoofdstukken, scènes, personagebogen, spanningsopbouw.
De leidingen	wat door het hele huis loopt maar niet altijd zichtbaar is — motieven, symboliek, informatie, foreshadowing, relaties.
De muren en kamers	de daadwerkelijke hoofdstukken of scènes.
De afwerking	stijl, dialoog, ritme, woordkeuze, metaforen, details.
De eindinspectie	de redacteur.

Wanneer ik met dit voorbeeld in gedachten teruglees over wat mensen denken over schrijven dan gaat dat over stijl, zinnen, woordkeuze, mooi proza. Het stuk dat je ziet en leest. Dat is een beperkte visie op schrijven en doet geen recht aan de complexe combinatie van competenties die je nodig hebt.

Door deze vergelijking met het bouwen van een huis weet je ook precies waar je moet zoeken als je vastloopt. Wanneer je ontdekt dat een muur op de verkeerde plaats dan betekent niet dat je die muur een beetje mooier moet schilderen. Nee, je moet hem afbreken. Als een muur een scène is dan moet die scène ergens anders of misschien wel in een ander boek. Het is geen reden om te twijfel aan je schrijftalent, het kan een

prachtig geschreven scène zijn. Bewaar hem voor later.

Onderzoek laat zien dat ervaren schrijvers bij het herzien veel meer aandacht besteden aan globale problemen en structuur, terwijl minder ervaren schrijvers zich gemakkelijker beperken tot lokale zaken als formulering en grammatica.

En ervaren schrijvers plannen meer en uitgebreider en formuleren hun doelen eerder in het proces, terwijl beginners relatief weinig aandacht aan planning besteden. De Rijksuniversiteit Groningen beschrijft planning expliciet als inhoud genereren, ideeën organiseren, doelen bepalen, nadenken over de lezer, en daarna pas de tekst produceren en kritisch reviseren.

Een metafoor gaat altijd ergens mank. Een huis heeft uiteindelijk een vastgesteld ontwerp en volgens dat ontwerp wordt gebouwd. Je weet vooraf wat er zal ontstaan. Een roman daarentegen kan tijdens het bouwen van ontwerp veranderen. Je begint met "ik schrijf een thriller" en eindigt met "ik schrijf een roman over vertrouwen in onmogelijke relaties waarin een thrillerachtige geschiedenis de achtergrond vormt." Ook dat is geen mislukking. Het is zoals een creatief proces organisch groeit: planning en revisie kunnen nieuwe inzichten opleveren, waardoor de schrijver zijn eigen doel en tekst opnieuw vormgeeft.

05 Laat je niet uit het veld slaan

Denken veel mensen dus inderdaad te gemakkelijk over een boek schrijven? Ja, het wordt onderschat. En het is logisch dat je ergens in één van die stappen afhaakt als je niet weet welke stappen er allemaal zijn. Of dat je misschien denkt dat je wel een stap kan overslaan.

Als je bent vastgelopen of de motivatie is even weg. Je eerste versie valt tegen of je ontdekt dat hele hoofdstukken opnieuw moeten, dan ligt dat niet aan jou als schrijver. Je bent al zover gekomen, je hebt al een weg afgelegd. Dat verhaal dat je bij je draagt, moet vertelt worden. **Het gevoel dat het te moeilijk is, is geen bewijs dat je het niet kunt. Het is bewijs dat je voor het eerst het hele bouwwerk ziet.**

Vergelijk jezelf niet met andere boeken of schrijvers die het zo simpel doen lijken. De boeken in de winkel zijn namelijk producten die al af zijn. En jij bent ergens in één van

die fasen. Als het behang nog niet tegen de muren zit, dan heb je gewoon nog wat werk te doen. Als je niet weet wat de volgende stap moet zijn? Laat iemand meelezen, vraag een coach of kijk in de andere bouwstenen voor hulp. Of je kan me mailen met een vraag.

06 Oefening

REFLECTIE • 10 MINUTEN

Jouw eigen route

Loop de route hierboven langs en markeer waar jij nu staat. Schrijf vervolgens op welke stappen je al hebt doorlopen. Kijk naar wat je al hebt gerealiseerd. Vraag je daarna af: In welk deel van het bouwwerk ben ik beland.

Doel: zien dat je moeite geen gebrek aan talent aanwijst, maar een deel van het vak dat je nog aan het leren bent.

07 Samenvatting

Belangrijkste onderwerpen

Waarom schrijven moeilijker is dan verwacht; het verschil tussen kunnen schrijven en een roman kunnen bouwen; kennisvertelling versus kennistransformatie; de huismetafoor van fundering tot afwerking; waarom een roman zijn eigen ontwerp mag veranderen; de route van idee naar boek.

Conclusies en acties

Verschuif de vraag van "kan ik wel schrijven" naar "weet ik welke stap ik nu zet" en wat je in die stap moet doen. Behandel structureel herschrijven als normaal onderdeel. Gun jezelf de volledige route van idee naar boek, inclusief de stappen die ongemakkelijk voelen zoals het schrappen.

BRONVERMELDING

John R. Hayes & Linda S. Flower, "Writing Research and the Writer", *American Psychologist*, 41(10), 1986.

Carl Bereiter & Marlene Scardamalia, *The Psychology of Written Composition* (1987), onderscheid tussen "knowledge telling" en "knowledge transforming".

Aanvullend: "How do expert creative writers write? A literature review and a call for research" (literatuurreview, 2021); onderzoek naar revisie bij ervaren en minder ervaren schrijvers (ETS Research Report); onderzoek naar planning bij experts en beginners (ERIC, ED240608); beschrijving van het schrijfproces, Rijksuniversiteit Groningen (Taalcentrum); onderzoek naar planning en revisie als bron van nieuwe inzichten (*Frontiers in Communication*, 2022).

Toepassing: eigen ervaring met *Het Algoritme van Verraad* (Jurjen Biesbroek, 2026).